

Міка Валтарі

ТІСЯЧНИЙ КРАЄВИД

ПОВІСЬ

ХАРКІВ
«Фоліо»
2017

Від станції пролягала до села, що розрослося вже до розмірів селища, чудернацька вузькоколійка. Порівняно зі страхотливо великим і чмихливим дорослим поїздом маленький паротяг з різнокольоровими вагончиками втішливо нагадував дитячий іграшковий поїзд. У великому потязі я весь час непокоївся і хвилювався. Я боявся, що загублю свою валізу або ненароком проїду потрібну станцію. Страх цей був дуже реальним і відчутним. Тому я з полегкістю зайшов у зелений міні-вагон, сів на лавку, оздоблену витончено висвердленими рядами дірочок, акуратно поставив валізу собі між ноги й відчув після всіх тривог, що тепер я таки дістануся, куди треба.

Цей маленький поїзд пасував мені. Його розміри давали відчуття безпеки, і коли крихітний паротяг свиснув з пронизливою різкістю і смикнув вагони, я відчув справжнісіньку гордість за поїзд-малюк. Я знав уже дорогу, знав, де мені сходити, і передчував, що легко дістануся, куди треба. Просто раніше я ніколи не долав цей шлях сам. Раніше я був лише дити-

ною. Тепер я мав уже дванадцять років, їхав сам, і в моїй валізі поміж спідньою білизною, харчем і купальними трусами лежав Стивенсонів «Острів скарбів», найзапаморочливіша книжка з тих, що я доти читав.

Купальні труси давали ще більший ефект моєму великому відчуттю, що я вже не дитина. Доти мені ніколи не спадало на думку вдягати їх, коли я купався. Однак у селищі був спільний пляж, і мати зазначила, що мені ліпше бути там у купальних трусах. Відразу по цих її словах я зрозумів, що мені справді пора так робити. І ту ж мить я спізнав приголомшливе почуття збентеженості перед матір'ю і всім світом, неначе навколо мене роздерлася якась захисна плівка і я, голий і змерзлий, зазираю в незнайоме середовище. Однак це перше зніжковіння вже давно розвіялося, і тепер уже я відчував суто свою поважність, маючи купальні труси і власну валізу.

Минуло заледве три години відтоді, як я урочисто потиснув матері руку на пероні в Гельсінкі, з завмерлим серцем побоюючись, що вона, незважаючи на свою обіцянку, зганьбить мене на очах у чужих людей, поцілувавши на прощання. Вона цього не зробила, і минулі три години відокремили мене від усього мого попереднього життя і вижбурили зі знайомого та надійного в цілковиту самотність, де я мусив обходитися власними силами. Це було щемке, та втім пречудове почуття. Я самотужки зро-

бив пересадку на вузловій станції і відчув велику гордість, коли мені вдалося без особливих зусиль знайти потрібний поїзд. Втім, почуття самотності в надто великому потязі, який надто потужно мчав уперед, було гнітючим. Тепер я підїздив, куди треба, і міг розгорнути крила, мов той жук, який, прикинувшись мертвим, коли його зненацька штовхнули, і повністю закрившись від довколишнього, обережно розводить надкрила, відчуваючи, що небезпека минула.

Я безтурботно відкинувся на сидінні, заклавав ногу на ногу й виглядав у манюсіньке віконце. Вагон приємно похитувався, маленький паротяг завивав на кожному повороті, а повз мене мигтів сосняк, зелений і червоно-брунатний. Потім почалися будинки селища, і поїзд зупинився окрай чималої галяви. Потоїбіч від неї здіймався на запаморочливу висоту крутий гонтовий дах стародавньої кам'яної церкви, а довкола дзвіниці покрикували чорні галки.

Тут я мав висідати з поїзда. Мене ніхто не зустрів, бо тітка нездужала і часто мала задишку від ходіння, та й дядько не любив даремно переривати свою працю. Я знав, що легко знайду садибу, і почувався ще вищим у розвитку від думки, що ніхто не мусить мене зустрічати. Я на хвилю зупинився роздивитися кам'яну церкву, бо знав, що це визначна пам'ятка, яку навіть іноземці приїждять оглядати. Стіни

її мали кількадеметрову товщину, і в них було вмуровано вгорі такі страшенно великі камені, що ніхто вже не розумів, як люди сотні років тому спромоглися здійснити такі величезні брили настільки високо і вмурувати їх. Так принаймні тітка любила казати і ніколи не забувала додавати, в що вірили тодішні люди: що більший камінь вони принесуть і вмурують у стіну під час будівництва церкви, то більший гріх їм буде відпущено. Тітка казала це з відвертою насмішкою, бо добре знала, що людина лише через віру досягає вічного блаженства, а аж ніяк не завдяки своїм вчинкам. Все інше — ересь, але наостанок вона щоразу легенько зітхала і поблажливо казала, маючи на увазі минулі часи: «Бідолахи».

Роздивляючись церкву, я відчував неприховану знеохоту, позаяк виразно чув у вухах глухий, грізний звук оргáну, бачив в уяві барвисті фрески на стінах і відчував ту саму смертельну знудьгованість, з якою мені в отій церкві довелося провести силу-силенну недільних годин свого дитинства, геть не розуміючи, що до чого. Те саме чекало на мене й тепер, коли вже я намірився провести серпень у тітки, але я кріпився, знаючи, що оті неминучі години буде вже легше витерпіти. Я вже дещо розумів і міг сам додумати решту.

Я йшов запорошеним трактом через селище, зазирнув у вікно паперової крамниці, виявив,

лише гарячу воду з цукром і вершками, тимчасом як інші пили каву.

Тітка пильно роздивлялася мене, приязно поблимуючи очима на великому кощавому обличчі, поклавши лікоть на стіл і підперши підборіддя рукою. Коли я з'їв чотири кусні булки й випив свою чашку кави, вона глянула на двері кабінету і з ваганням сказала: «Тобі слід, напевно, піти привітатися з дядьком».

Вона очевидно боялася стільки само, як і я, що, можливо, я відриватиму дядька від роботи. Тож я обережно постукав у двері, відчинив їх і під цокання незліченних годинників пройшов надзвичайно чистою підлогою кабінету за прилавок, аби привітатися з дядьком. Дядько випустив годинникарську лупу зі зморшкуватого куточка ока й повернувся на сидінні, щоби привітатися зі мною. На ньому був робочий халат, але на шиї він мав високий накрохмалений комір, а під ним — сіру шовкову краватку. Рідке сиве волосся він зачесав дуже гладко назад, і крізь нього біліло тім'я. Його брови були, наче крилоподібні жмутки, а густі бакенбарди надавали дядькові дуже поважного вигляду. Проте його щоки і підборіддя мали, незважаючи на старість і сивину, якусь дитинячу круглість цноти. Я подумав, що, напевно, ніде більше ніколи ще не бачив таке безпорадно слухняне й соромливо приязне обличчя, як у дядька.